

Lagrådsremiss

Åtgärder för ett bättre dricksvatten

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 1 mars 2018

Sven-Erik Bucht

Jonas Ragell
(Näringsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås ändringar i livsmedelslagen (2006:804). Syftet är att underlätta för Sverige att fullgöra sina åtaganden enligt EU-rätten om offentliggörande och rapportering till Europeiska kommissionen av uppgifter som rör dricksvattenkvalitet. Ändringarna innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får rätt att meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar och tillhandhåller dricksvatten från större allmänna dricksvattenanläggningar att lämna uppgifter om dricksvattenkvaliteten till Livsmedelsverket. Livsmedelsverket ges även rätt att förelägga producenter och tillhandahållare om uppgiftsskyldigheten inte följs.

I lagrådsremissen föreslås vidare en ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen) för att skapa bättre förutsättningar för förnyelse och underhåll av vattenverk, ledningssystem och annan infrastruktur för produktion och distribution av dricksvatten. Ändringen innebär att det införs ett krav på huvudmannen att se till att det finns en förnyelse- och underhållsplan för allmänna anläggningar som används för vattenförsörjning. I vattentjänstlagen föreslås även en ändring om att kommunen ska ta tillvara möjligheter att samverka med andra kommuner avseende vattenförsörjningen. Syftet är att öka och utveckla den mellankommunala samverkan för att uppnå skalfördelar och ge ekonomiska, tekniska och kompetensmässiga förutsättningar, stabilitet och hållbarhet i dricksvattenförsörjningen.

Bestämmelsen i vattentjänstlagen om förnyelse- och underhållsplan föreslås träda i kraft den 1 augusti 2019 och lagändringarna i övrigt den 1 augusti 2018.

Innehållsförteckning

1	Beslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster	4
2.2	Förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)	5
3	Ärendet och dess beredning	6
4	Bakgrund och gällande rätt	6
4.1	Bakgrund	6
4.2	Gällande rätt	7
5	Rapportering av dricksvattenkvalitet	10
6	Det måste finnas en förnyelse- och underhållsplan för allmänna anläggningar för vattenförsörjning	14
7	Förbättrad samverkan om vattenförsörjningen mellan kommunerna	19
8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	21
8.1	Lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster	21
8.2	Lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)	21
9	Konsekvenser	22
10	Författningskommentar	27
10.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster	27
10.2	Förslaget till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)	28
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)	30
Bilaga 2	Utdrag ur författningsförslagen i betänkandet	31
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	34

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster,
2. lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster ska införas två nya paragrafer, 6 a och 50 a §§, och närmast före 6 a och 50 a §§ två nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Mellankommunal samverkan

6 a §

Kommunen ska ta tillvara möjligheter att samverka med andra kommuner när det gäller vattenförsörjning.

Förnyelse- och underhållsplan

50 a §

Huvudmannen ska se till att det finns en plan för förnyelse och underhåll av de anläggningar som används för vattenförsörjning.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2019 i fråga om 50 a § och i övrigt den 1 augusti 2018.

2.2 Förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)

Härigenom föreskrivs att det i livsmedelslagen (2006:804) ska införas två nya paragrafer, 10 a och 10 b §§, och närmast före 10 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Föreskrifter om skyldighet att lämna uppgifter som rör kvaliteten på dricksvatten

10 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten från anläggningar som omfattas av lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster att lämna uppgifter till Livsmedelsverket som rör kvaliteten på dricksvattnet.

10 b §

Om den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten inte lämnar de uppgifter som krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 10 a §, får Livsmedelsverket förelägga honom eller henne att inom en viss tid fullgöra denna skyldighet.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2018.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 18 juli 2013 att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av dricksvattenområdet (dir. 2013:75). I uppdraget ingick att se över dricksvattenområdet, från råvatten till tappkran för allmänt dricksvatten i syfte att identifiera nuvarande och potentiella utmaningar för en säker dricksvattenförsörjning i landet, på kort och på lång sikt, samt att i förekommande fall föreslå lämpliga åtgärder. Genom tilläggsdirektiv den 28 maj 2014 förlängdes utredningstiden till den 29 april 2016 (dir. 2014:73). Genom tilläggsdirektiv den 7 maj 2015 beslutades att vissa delar av utredningens arbete skulle redovisas i ett delbetänkande (dir. 2015:54).

Utredningen, som antog namnet Dricksvattenutredningen, redovisade sina delbetänkanden Material i kontakt med dricksvatten – myndighetsroller och ansvarsfrågor (SOU 2014:53) och Klimatförändringar och dricksvattenförsörjning (SOU 2015:51) i juli 2014 respektive juni 2015. Slutbetänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32) redovisades i april 2016.

I detta lagstiftningsärende behandlar regeringen utredningens förslag i slutbetänkandet (SOU 2016:32) om ändringar i livsmedelslagen och lagen om allmänna vattentjänster, i de delar som avser förnyelse och underhåll samt ökad samverkan mellan kommuner.

En sammanfattning av betänkandet i de delar som nu är relevanta finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag i delar som behandlas i det här ärendet finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissvaren finns tillgängliga i Näringsdepartementet (dnr N2016/03080/DL).

Utredningens övriga lagförslag bereds vidare i Regeringskansliet.

4 Bakgrund och gällande rätt

4.1 Bakgrund

EU-rätten ställer krav på att uppgifter om dricksvattnets kvalitet i medlemsländerna ska offentliggöras och rapporteras till Europeiska kommissionen. Livsmedelsverket har ansvaret för att detta sker. Livsmedelsverket har inget stöd i lag för att begära in uppgifterna från dricksvattenproducenterna utan Livsmedelsverket får i dag uppgifterna från producenter eller deras anlitade laboratorier på frivillig grund. Systemet med frivillig rapportering har inte i alla delar fungerat tillfredställande.

Vattenledningsnäten i Sverige uppskattas ha en sammanlagd längd på cirka 67 000 kilometer. Variationen är stor mellan kommunerna i fråga

om hur stora investeringar som läggs på förnyelse och underhåll av distributionsnäten. Anläggningar och ledningsnät har varierande standard. Många kommuner står därför inför en situation där betydande förnyelse- och underhållsinsatser kan komma att behövas, för att anpassa anläggningar och nät för vattenförsörjningen till samhälls- och befolkningsförändringar och till klimatförändringar.

Ansvar för dricksvattenförsörjningen ligger i dag på kommunerna. Enligt utredningen hanterar cirka 65 procent av landets kommuner dricksvattenförsörjningen genom den egna kommunala förvaltningen. I övrigt finns olika samarbetsformer som kommunalförbund, gemensam nämnd och kommunala bolag. Mellankommunal samverkan förekommer även i form av t.ex. nätverk för kunskapsutbyte.

4.2 Gällande rätt

Dricksvattendirektivet

Produktion av dricksvatten är i stor utsträckning reglerad genom EU-bestämmelser. Rådets direktiv 98/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten (dricksvattendirektivet) anger de särskilda krav som ska vara uppfyllda för vatten som är avsett att användas som dricksvatten. Direktivet syftar till att skydda människors hälsa från skadliga effekter av föroreningar i dricksvattnet samt att säkerställa att vattnet är hälsosamt och rent. Dricksvattendirektivet omfattar enbart vatten som är avsett för konsumtion och direktivets krav avser kvaliteten på dricksvattnet vid konsumentens tappkran, dvs. inte råvattenkvaliteten i vattenförekomster såsom sjöar eller grundvattenförekomster som används för uttag av dricksvatten eller i vattenverken.

Direktivet innehåller krav på medlemsländerna att regelbundet undersöka kvaliteten på dricksvatten och att tillhandahålla aktuell information om dricksvattenkvaliteten till konsumenterna. I artikel 13 ställs krav på medlemsstaterna att vart tredje år offentliggöra en rapport om kvaliteten på dricksvattnet i syfte att informera konsumenterna. Varje rapport ska omfatta åtminstone sådana vattentäkter som i genomsnitt tillhandahåller mer än 1 000 kubikmeter per dag eller berör minst 5 000 personer och ska omfatta tre kalenderår. Rapporten ska offentliggöras före utgången av det kalenderår som följer på rapporteringsperioden. Rapporten ska även lämnas till Europeiska kommissionen i ett särskilt fastställt dokument.

Det pågår en översyn av dricksvattendirektivet.

Nationell reglering av dricksvatten

Kraven på dricksvattnets kvalitet och den offentliga kontrollen av efterlevnaden regleras i den svenska livsmedelslagstiftningen. Sverige har genomfört dricksvattendirektivet genom livsmedelslagen (2006:804), livsmedelsförordningen (2006:813) och Livsmedelsverkets föreskrifter (SLVFS 2001:30) om dricksvatten (dricksvattenföreskrifterna).

I livsmedelslagen jämföras vatten med livsmedel från den punkt där vattnet tas in i vattenverket som råvatten till den punkt där värdena ska iaktas enligt dricksvattendirektivet, dvs. i stadierna innan tappkranen.

Livsmedelslagen är en s.k. ramlag och innehåller därför huvudsakligen bemyndiganden, men även bestämmelser om myndigheters befogenheter och om förelägganden, viten och straffsanktioner.

I dricksvattenföreskrifterna finns bestämmelser om bl.a. faroanalys, beredning och distribution samt kvalitetskrav.

Sverige har genom regleringen av dricksvatten samma ansvarsförhållande vid dricksvattenproduktion som i övrig livsmedelslagstiftning. Det innebär bl.a. att den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten ska kontrollera att den egna verksamheten uppfyller kvalitetskraven för dricksvatten.

Den offentliga kontrollen av dricksvattenanläggningar utgör en del av livsmedelskontrollen (i livsmedelsförordningen används uttrycket anläggning för dricksvattenförsörjning). Kontrollen bedrivs huvudsakligen av den kommunala nämnd som utövar kontroll inom miljö- och hälsoskyddsområdet. Livsmedelsverket leder och samordnar, i egenskap av central förvaltningsmyndighet, den offentliga kontrollen av dricksvatten utifrån livsmedelslagstiftningen och dricksvattendirektivet. Inom länet har länsstyrelsen i uppgift att samordna kommunernas kontrollverksamhet och lämna stöd, råd och vägledning i denna verksamhet.

Vattentjänstlagstiftningen

Kommunernas skyldigheter när det gäller vattenförsörjning och avlopp (va) samt rättsförhållandet mellan huvudmannen för en allmän va-anläggning, dvs. den som äger anläggningen, och ägarna till anslutna fastigheter regleras i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen). Kommunen har enligt 6 § vattentjänstlagen det grundläggande ansvaret för att tillgodose behovet av dricksvattenförsörjning. Om det med hänsyn till skyddet för människors hälsa eller miljön behöver ordnas vattenförsörjning eller avlopp i ett större sammanhang för en viss befintlig eller blivande bebyggelse så har kommunen en skyldighet att ordna sådana vattentjänster genom en allmän va-anläggning. Skyldigheten kvarstår så länge behovet finns. Med vattenförsörjning avses enligt 2 § tillhandahållande av vatten som är lämpligt för normal hushållsanvändning. En allmän va-anläggning är en anläggning över vilken kommunen har ett rättsligt bestämmandeinflytande och som ordnats och används för att uppfylla kommunens skyldighet att tillgodose behov av vattentjänster för bostadshus eller annan bebyggelse.

En allmän va-anläggning ska enligt 10 § vattentjänstlagen ordnas och drivas så att den uppfyller de krav som kan ställas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön och med hänsyn till intresset av en god hushållning med naturresurser. Kommunen har ansvaret för att den allmänna va-anläggningen fyller sin uppgift så länge behovet finns kvar. Av 13 § vattentjänstlagen framgår att huvudmannen för den allmänna va-anläggningen ska ordna ledningar och andra anordningar för vattenförsörjning till eller avlopp från varje förbindelsepunkt, dvs. gränsen mellan den allmänna va-anläggningen och fastighetsägarnas va-installation, och anordningar för bortledning av vatten som inte sker genom en förbindelsepunkt. Huvudmannen ska enligt samma bestämmelse även ordna de anordningar som i övrigt behövs för att va-anläggningen ska kunna fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk

på säkerhet. Vad som utgör skäligen anspråk på säkerhet är inte närmare definierat, utan har överlämnats till rättstillämpningen. En privat utförare kan enligt vattentjänstlagen inte bli huvudman, men huvudmannen får enligt 15 § ge en privat utförare i uppdrag att sköta driften av anläggningen.

Den som äger en fastighet inom en va-anläggnings verksamhetsområde och som behöver en vattentjänst som inte kan tillgodoses på annat sätt, ska betala avgifter för va-anläggningen. Avgiftsfinansieringen bygger på självkostnadsprincipen. I vattentjänstlagen kommer detta till uttryck i 30 § som fastslår att avgifterna inte får överskrida det som behövs för att täcka de kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva va-anläggningen. I enlighet med principen om kostnadstäckning för vattentjänster som anges i artikel 9.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område (ramdirektivet för vatten) är bestämmelserna i vattentjänstlagen om avgifternas storlek och grunderna för hur de beräknas konstruerade så att avgiften kan täcka kostnaderna för alla led av allmän vattenförsörjning. Avgift som tas ut får bestämmas som anläggningsavgifter och brukningsavgifter. Anläggningsavgift är en engångsavgift som ska täcka kostnaden för att ordna en allmän va-anläggning och brukningsavgift är en periodisk avgift som ska täcka drift- och underhållskostnader och andra kostnader som inte täcks av anläggningsavgiften. För framtida nyinvesteringar får medel från avgifterna avsättas till en fond om det finns en fastställd investeringsplan, avsättningen avser en bestämd åtgärd, åtgärden och de beräknade kostnaderna för den redovisas i planen, det av planen framgår när de avsedda medlen är avsedda att tas i anspråk och planen innehåller de upplysningar som i övrigt behövs för att bedöma behovet av avsättningens storlek. Avgifternas belopp och hur avgifterna ska beräknas ska framgå av en taxa. Kommunen får meddela taxeföreskrifter med beräkningsgrunder. Va-taxan ska sättas med utgångspunkt i de förhållanden som råder enligt självkostnadsprincipen samt med skälighet och rättvisa för de fastighetsägare som ingår i va-kollektivet, dvs. invånare kopplade till vatten- och avloppstjänster. Det innebär att berörda kommuner fattar avpassade taxebeslut för respektive kollektiv. Det gäller även i de fall kommuner samverkar, t.ex. genom kommunövergripande va-bolag.

Lagstiftning om kommunal samverkan

Den grundlagsskyddade kommunala självstyrelsen, som kommer till uttryck i 1 kap. 1 § regeringsformen, innebär att kommunerna sköter lokala eller regionala frågor och där har ett stort handlingsutrymme. Självstyrelsen syftar till att ge kommunens medlemmar ansvar och inflytande över gemensamma frågor, som t.ex. va-frågor.

Det finns olika former för kommunal samverkan. Kommunallagen (2017:725) har bestämmelser om hur gemensamma verksamheter kan organiseras genom kommunalförbund, gemensam nämnd eller i kommunalt bolag. Kommunalförbundet är en offentligrettslig juridisk person, fristående från sina medlemskommuner men är inte en kommun i regeringsformens mening. En gemensam nämnd är inte en juridisk person. En kommunal angelägenhet, som enligt en författning ska bedrivas av en

kommunal nämnd eller som innefattar myndighetsutövning, får inte överlämnas till ett gemensamt bolag.

Samverkan genom avtal mellan kommuner, s.k. interkommunala avtal, är inte uttryckligen reglerad i kommunallagen. I stället får kompetens- enligheten av avtalssamverkan bedömas utifrån vad som skulle ha varit kompetensenligt för varje kommun om denna ensam hade utfört åtgärden. En kommun får enligt kommunallagen inte vidta åtgärder uteslutande i en annan kommuns intresse eller utan rimlig ersättning för sina insatser. Det ska finnas ett ömsesidigt kommunalt intresse av samarbetet. I delbetänkande av kommunutredningen, En generell rätt till kommunal avtalssamverkan (SOU 2017:77) föreslås dock att det i kommunallagen införs en generell möjlighet till avtalssamverkan. Regeln innebär att en kommun eller ett landsting får träffa avtal om att dess uppgifter helt eller delvis ska utföras av en annan kommun eller ett annat landsting. Det som kommuner och landsting vill samverka kring måste enligt förslaget även fortsättningsvis falla inom befogenheten för samtliga samverkande kommuner och landsting. Utredningens förslag är under beredning i Regeringskansliet.

Om det i lag har angetts att en särskild uppgift ska handhas av kommunens egna organ, får uppgiften inte överlåtas till en annan kommun utan särskilt lagstöd. I speciallagstiftning finns på flera områden lagstöd för sådana avtalssamverkan. Det handlar i stor utsträckning om myndighetsutövning i form av t.ex. tillsynsuppgifter. Det gäller bl.a. miljöbalken, lagen om skydd mot olyckor och livsmedelslagen.

Samverkan kan även ske i informella konstellationer, t.ex. i form av nätverk.

Vid val av samverkansform kan även andra regelverk än kommunallagen behöva beaktas, t.ex. när det gäller upphandling.

5 Rapportering av dricksvattenkvalitet

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten från anläggningar som omfattas av lagen (2016:412) om allmänna vattentjänster att lämna uppgifter som rör kvaliteten på dricksvattnet till Livsmedelsverket.

Livsmedelsverket ska ges befogenhet att förelägga en producent eller en tillhandahållare av dricksvatten som inte lämnar de uppgifter som krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av bemyndigandet att fullgöra denna skyldighet.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningens förslag innebär att bemyndigandet begränsas till att avse årlig uppgiftsskyldighet rörande större allmänna anläggningar.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser stöder förslaget eller har inte yttrat sig över det.

Livsmedelsverket välkomnar förslaget och understryker att det skulle underlätta Sveriges rapportering till EU. Livsmedelsverket anser dock att det vore önskvärt att inte inskränka bemyndigandet till anläggningar som i genomsnitt tillhandahåller mer än 1 000 kubikmeter och försörjer minst 5 000 personer, då detta skulle innebära större flexibilitet vid en eventuell utvidgning av rapporteringskraven i EU-lagstiftningen. Vidare menar verket att det bör övervägas att införa en möjlighet att förena ett föreläggande med vite eftersom detta skulle skapa bättre förutsättningar för att uppfylla Sveriges rapporteringsskyldighet enligt dricksvattendirektivet.

Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Länsstyrelsen i Jämtlands län anser att uppgiftsskyldigheten inte bör begränsas till större anläggningar utan menar att det finns anledning att samla in uppgifter även från de mindre vattentäkterna. Länsstyrelsen påpekar att det inom vattenförvaltningen finns behov av att inhämta information om de vattentäkter som omfattas av EU:s ramdirektiv för vatten. Om det ska byggas upp en databas för dricksvattentäkter på Livsmedelsverket är det en klar fördel ifall denna består av samtliga allmänna dricksvattentäkter oavsett storlek för att få en samlad bild av situationen i landet. SGU bedömer att det sannolikt innebär ett merarbete att plocka fram resultat endast från vissa vattentäkter, eftersom de flesta vattenproducenter har såväl små som stora vattentäkter inom sitt ansvarsområde. Det finns i Europa ett ökat fokus på mindre vattentäkter eftersom det oftast är vid dessa kvalitetsproblem uppkommer.

SGU, Länsstyrelsen i Västernorrland län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Örebro län och Länsstyrelsen i Gotlands län lyfter fram vikten av att det statliga ansvaret för insamling och datahållning av uppgifter om råvatten- och dricksvattenkvalitet bör samlas hos en myndighet. Detta för att underlätta för kommuner, laboratorier, länsstyrelser, vattenmyndigheter och nationella myndigheter som ska rapportera in och sedan använda resultaten. Länsstyrelsen i Västernorrland bedömer att det finns stora brister och risker med den nuvarande utvecklingen mot flera parallella system hos olika myndigheter. Länsstyrelsen i Gotlands län bedömer att flera moment där olika data ska rapporteras till olika datavärdar kommer att försvåra arbetet och göra det mer tidskrävande. *Skövde kommun* ser positivt på att myndigheter får möjlighet att begära uppgifter och analysresultat, men framhåller att det är viktigt att rapporteringen kan ske via kanaler som ger en enkel och smidig administration.

Skälen för regeringens förslag

Föreskrifter om skyldighet att lämna uppgifter som rör kvaliteten på dricksvatten

Som framgår av avsnitt 4 ställer dricksvattendirektivet krav på att medlemsstaterna var tredje år ska offentliggöra en rapport om kvaliteten på dricksvattnet och överlämna denna till Europeiska kommissionen. Det är Livsmedelsverket som har ansvaret för offentliggörandet och rapporteringen (3 § förordningen [1994:2035] om vissa skyldigheter för myndigheter vid ett medlemskap i Europeiska unionen).

I rapporten ska ingå uppgifter om analysresultat, vattentäkter som omfattas av undantag från kvalitetskraven samt uppgifter om vilka vattentäkter som inte uppfyller kraven. Uppgifter om vattentäkter som inte uppfyller kraven avser orsak, åtgärd och tidsåtgång för korrigerande åtgärder för att uppfylla dricksvattendirektivets kvalitetskrav (artikel 13 i dricksvattendirektivet och Kommissionens beslut 95/337/EG av den 25 juli 1995 om ändring av beslut 92/446/EEG av den 27 juli om frågeformulär för direktiv inom vattenområdet). Inrapportering av analysresultat sker i dag på frivillig grund av de laboratorier som anlitas av producenter och tillhandahållare av dricksvatten. Utredningen har konstaterat att denna rapportering inte i alla delar fungerar tillfredställande.

Uppgifter om bristande efterlevnad av direktivet och vidtagna korrigerande åtgärder för att uppfylla kvalitetskraven rapporteras däremot inte in av laboratorierna i det frivilliga systemet. Anledningen till detta är att det endast är den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten som har tillgång till dessa uppgifter. För att få in uppgifterna har Livsmedelsverket därför skickat ut särskilda förfrågningar till producenter och tillhandahållare av dricksvatten. I flera fall har den efterfrågade informationen inte lämnats.

För att säkerställa kvaliteten och fullständigheten i den rapport om kvaliteten på dricksvattnet som medlemsstaterna ska offentliggöra och lämna till kommissionen föreslår utredningen att Livsmedelsverket bör få rätt att meddela föreskrifter om skyldighet för berörda aktörer att rapportera in uppgifter om dricksvattenkvalitet till verket. Regeringen delar bedömningen att det är angeläget att Sverige kan fullfölja sina åtaganden mot EU. För att säkerställa detta behövs regler som ålägger berörda aktörer att lämna efterfrågade uppgifter till Livsmedelsverket. Regeringen anser därför, i likhet med utredningen, att det bör föras in ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighet i livsmedelslagen.

När det gäller bemyndigandets avgränsning föreslår utredningen att uppgiftsskyldigheten bör avse sådana allmänna anläggningar som omfattas av vattentjänstlagen och som i genomsnitt tillhandahåller mer än 1 000 kubikmeter per dag eller berör minst 5 000 personer.

Avgränsningen till allmänna dricksvattenanläggningar beror på att utredningens uppdrag varit avgränsat till frågor som rör allmän dricksvattenförsörjning. Regeringen har därför inte något beredningsunderlag för att föreslå att bemyndigandet ska omfatta andra än allmänna anläggningar.

Att bemyndigandet bör avgränsas till större dricksvattenanläggningar har enligt utredningen sin grund i att dricksvattendirektivet ställer krav på att rapporten ska omfatta åtminstone sådana vattentäkter. Regeringen kan dock notera att kommissionen vid flera tillfällen har begärt att Sverige ska rapportera uppgifter om dricksvattnets kvalitet även för mindre vattentäkter som omfattas av dricksvattendirektivets kvalitetskrav. Kommissionens begäran har då inte gjorts med stöd av dricksvattendirektivet, utan med stöd av artikel 4.3 i Fördraget om Europeiska unionen. Livsmedelsverket har i sitt remissvar också framhållit att det vore önskvärt att inte inskränka bemyndigandet på det sätt som utredningen föreslår, eftersom ett vidare bemyndigande skulle leda till en

större flexibilitet vid en eventuell utvidgning av rapporteringskraven i EU-lagstiftningen.

Krav som kan öka företagares administrativa börda bör inte vara mer omfattande än vad som bedöms nödvändigt. Regeringen anser därför i likhet med utredningen att det är lämpligt att avgränsa vilka allmänna dricksvattenanläggningar som ska omfattas av uppgiftsskyldigheten och hur ofta uppgifter ska lämnas. Samtidigt instämmer regeringen i vad Livsmedelsverket anfört om behovet av en flexibel lagstiftning. Mot den bakgrunden gör regeringen bedömningen att den närmare avgränsningen av uppgiftsskyldigheten bör göras på förordningsnivå eller i föreskrifter som meddelas av den myndighet som regeringen bestämmer. Utgångspunkten för den avgränsningen bör vara att uppgiftsskyldigheten ska avse uppgifter som Sverige är skyldiga att lämna till kommissionen enligt dricksvattendirektivet eller som kommissionen begär in med stöd av EU-fördraget.

SGU och Länsstyrelsen i Jämtlands län menar att det generellt sett finns anledning att samla in uppgifter även från de mindre allmänna anläggningarna även om det inte krävs enligt dricksvattendirektivet. Regeringen ifrågasätter inte att det kan finnas ett behov av detta, men anser i enlighet med vad utredningen har föreslagit att utgångspunkten bör vara att den obligatoriska uppgiftsskyldigheten endast bör avse större allmänna dricksvattenanläggningar. Med anledning av den pågående översynen av dricksvattendirektivet och den kommande utvecklingen på vattenområdet kan det dock finnas skäl för regeringen att återkomma i frågan.

Flera remissinstanser har vidare pekat på behovet av en samordnad databashantering av provdata för rå- och dricksvatten. Utredningen, som inte har lämnat något förslag i denna del, anser att det finns ett behov av ökad samordning, men att ansvarsmässiga och tekniska förutsättningar saknas för en mer uttalad samordning av undersökningar av råvattenkvalitet med övervakning inom vattenförvaltning och miljömålsarbete. Regeringen anser att en effektiv och ändamålsenlig hantering av insamling av dessa data är viktig för det fortsatta arbetet att skydda nuvarande och framtida dricksvatten. Regeringen avser därför att lämna ett uppdrag till Livsmedelsverket och SGU att gemensamt föreslå hur en ändamålsenlig hantering av insamling av data kan effektiviseras och samordnas.

Sammantaget är det således regeringens bedömning att ett bemyndigande bör införas i livsmedelslagen för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten från allmänna dricksvattenanläggningar att lämna uppgifter till Livsmedelsverket som rör kvaliteten på dricksvattnet. Detta bidrar till att Sverige kan fullgöra sin skyldighet att offentliggöra och rapportera uppgifter om dricksvattenkvalitet till kommissionen. Bemyndigandet ökar således tillförlitligheten i rapporteringen och ger därtill utrymme för förbättrad nationell överblick och information till konsumenterna.

Förelägganden att lämna uppgifter som rör kvaliteten på dricksvatten

För att säkerställa att föreskrifterna om rapporteringsskyldighet följs föreslår utredningen att Livsmedelsverket bör få möjlighet att meddela

förelägganden om rapporteringsskyldigheten inte följs. Utredningen bedömer att det som ett första steg bör införas en möjlighet till föreläggande utan vite.

Som regeringen konstaterat tidigare är det angeläget att Sverige kan fullfölja kravet på offentliggörande och rapportering av uppgifter om dricksvattenkvalitet till EU. Regeringen anser därför att det bör införas en möjlighet för Livsmedelverket att rikta förelägganden med krav på rapportering mot en producent eller tillhandahållare av dricksvatten. En sådan bestämmelse bör därmed föras in i livsmedelslagen.

Livsmedelverket anser att föreläggandet bör kunna förenas med vite. Utredningen har inte lämnat ett sådant förslag. Det saknas därför underlag för regeringen att i detta lagstiftningsarbete ta ställning till frågan om vite. Det kan dock finnas skäl för regeringen att återkomma i frågan med anledningen av den pågående översynen av dricksvattendirektivet.

6 Det måste finnas en förnyelse- och underhållsplan för allmänna anläggningar för vattenförsörjning

Regeringens förslag: I vattentjänstlagen ska det införas en skyldighet för huvudmannen att se till att det finns en förnyelse- och underhållsplan för anläggningar som används för vattenförsörjning.

Regeringens bedömning: Det bör däremot inte införas en skyldighet i lagen för huvudmannen att se till att förnyelse- och underhållsplanen ingår i underlaget för kommunens beslut om va-taxa.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag. Utredningen föreslår även att huvudmannen ska vara skyldig att se till att förnyelse- och underhållsplanen ingår i underlaget för kommunens beslut om va-taxa.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna stödjer förslaget eller har inte yttrat sig över det.

Svenskt Vatten, som är enig med utredningen om behovet av förnyelse- och underhållsplan, ser fördelen med att ett lagkrav stärker de rättsliga förutsättningarna för att kunna besluta om behovsanpassade, jämna och långsiktiga taxeförändringar. Flera remissinstanser, bl.a. *Härjedalens kommun*, *Skara kommun*, *Norrsvatten*, *Sydvatten AB*, *VA SYD* och *Vatten och miljö i väst AB*, instämmer i branschorganisationens svar. Även *Sveriges kommuner och landsting (SKL)* tillstyrker förslaget men menar att formen för hur kravet mot huvudmannen genomförs måste kunna anpassas till respektive kommuns processer och arbetssätt och gör vidare gällande att kommunernas kostnader för att verkställa utredningens förslag i förlängningen kan bli dyrare än utredningen anger. SKL ser dock inget hinder för kommuner som samverkar att dela på kostnaderna men understryker, liksom *Region Gotland*, att varje va-kollektiv bör betala sina egna kostnader. Även *Länsstyrelsen i Gotlands län* gör

gällande att förslaget kommer att leda till stora kostnader för kommunerna.

Skara kommun anser att förslaget bör avse alla vattentjänster och *Länsstyrelsen i Stockholms län* anser att det bör omfatta åtminstone även spillvatten. *Skövde kommun* menar däremot att lagkrav är onödigt eftersom förnyelse- och underhållsplaner redan idag är nödvändiga förutsättningar för att uppfylla lagens krav på skäligen säkerhet i vassystemet.

Flera remissinstanser, bl.a. *Luleå tekniska universitet och Härnösand Energi & Miljö AB*, lyfter fram de särskilda ekonomiska förutsättningar som gäller i avfolkningskommuner. *Länsstyrelsen i Norrbottens län* anser att det saknas konsekvensanalys om detta. *Länsstyrelsen i Västernorrlands län* och *VA-fakta* föreslår att kommuner med vikande finansieringsunderlag på grund av minskad befolkning ska få stöd från staten för att säkerställa dricksvatteninfrastrukturen. *Västerviks kommun* menar att någon form av stödsystem behövs för en snabbare åtgärdstakt och att de kommuner som drabbas hårdast av klimatförändringar bör prioriteras för stöd.

Kalmar kommun anser att det finns behov av en lägsta förnyelsetakt och föreslår periodisk besiktning för vattenverk ur ett livsmedels-säkerhetsperspektiv medan *Länsstyrelsen i Skånes län* anser att plankravet ska omfattas av tillsyn. *MittSverige AB* påpekar svårigheten i att följa upp underhållsplaner då det saknas en nationell standard för förebyggande underhåll inom va-sektorn. *Kristianstads kommun* föreslår att staten medverkar till vägledning och hänvisar till Norges dricksvattenföreskrifter och krav på typgodkända anläggningar. *VA-fakta* föreslår att utredningen kompletteras med en analys av möjligheterna att nyttja digitala verktyg för att följa status i va-nätet och prioritera åtgärder utifrån lägesbilder i realtid.

Borgholms kommun föreslår en möjlighet att ha vattensystem med olika kvalitetskrav, beroende på användningsområde. Även *Uppsala kommun* väcker denna fråga.

Skälen för regeringens förslag

Utredningen föreslår att det ska finnas en förnyelse- och underhållsplan

Av utredningen framgår att dagens infrastruktur för produktion och distribution för den allmänna dricksvattenförsörjningen fungerar väl i stora delar av landet och att den i allmänhet inte uppvisar några akuta problem. Utredningen konstaterar dock att underhållet på flera håll är eftersatt och att förnyelsetakten i distributionssystemet generellt sett ligger i underkant av vad som kan bedömas som långsiktigt hållbart.

Utredningen redovisar olika studier av hur allmänt förekommande förnyelse- och underhållsplaner är i kommunerna idag. Det finns dock inte några riktigt heltäckande undersökningar. De olika studierna ger mycket skiftande resultat, sannolikt för att frågorna ställts på olika sätt. I vissa fall har frågorna gällt mer generellt för en kommun och i andra fall för en specifik anläggning. Studierna gjorda på underlag med dessa begränsningar visar på en variation på mellan 30 och 70 procent när det gäller om det finns förnyelseplaner eller inte.

För att långsiktigt säkra vattenverk och ledningsnät för dricksvattenförsörjning föreslår utredningen att det ska ställas krav på huvudmannen att se till att det finns en förnyelse- och underhållsplan som stöd för anpassning av system, ekonomistyrning och taxesättning.

Förnyelse- och underhållsskyldighet och krav på plan för nyinvesteringar

Av kraven i 10 och 13 §§ vattentjänstlagen om ordnande och drift av en allmän anläggning för vattenförsörjning följer en skyldighet för huvudmannen att förnya och underhålla anläggningen. Kommunen har enligt 6 § vattentjänstlagen en övergripande skyldighet att se till att anläggningar förnyas och underhålls. Vattentjänstlagen uppställer i dag inget generellt krav på att det ska finnas en särskild plan för förnyelse och underhåll. För att kunna fondera överskott från avgiftsuttag krävs dock en fastställd investeringsplan. Genom en sådan plan ges möjlighet att, med visst avsteg från självkostnadsprincipens krav på en rättvis kostnadsfördelning mellan olika brukargenerationer, avsätta avgiftsmedel till framtida nyinvesteringar som kommer hela va-kollektivet till godo. En sådan avsättning får endast avse bestämda åtgärder. Även för bevarandekostnader, dvs. kostnader för underhållsåtgärder som inte innebär en kapacitetsökning eller förnyelse genom ersättningsinvesteringar, får avgift tas ut om kostnaderna är nödvändiga för anläggningens ordnande och drift. För detta ställs dock inget krav på investeringsplan.

Det bör ställas krav på huvudmannen att det ska finnas en plan för förnyelse och underhåll

Regeringen instämmer i utredningens bedömning att det finns ett behov av att planera för förnyelse- och underhållsåtgärder för allmänna anläggningar som används för dricksvattenförsörjning. Ett uppdaterat planeringsunderlag ökar förutsättningarna för ett mer driftsäkert och effektivt kommunalt åtagande. Planeringen håller nere skador i infrastrukturen, minskar riskerna för inläckage av föroreningar och bidrar till att kravet på ett hälsosamt och rent dricksvatten kan upprätthållas. Underlaget underlättar också planeringen för de kostnader som krävs för utveckling av förnyelse och underhåll.

För va-kollektiven ger en förnyelse- och underhållsplan en insyn i systemets framtida upprustning och kostnadseffektivitet samt bättre förutsättningar att delta i den diskussion som förs kring nödvändigt förnyelse- och underhållsarbete.

För den framtida dricksvattenförsörjningen innebär samhälls- och befolkningsförändringar tillsammans med klimatförändringar en utmaning som ställer ytterligare krav på förnyelse- och underhållsåtgärder. Den fortgående urbanisering som i dag präglar städerna, särskilt storstäderna, medför ett ökat tryck på bl.a. teknisk infrastruktur. Påverkan från klimatförändringar kan samtidigt innebära direkta fysiska påfrestningar på ledningsnäten för distribution av dricksvatten. Betydande delar av landsbygden glesnar befolkningsmässigt, vilket också kan försvaga förutsättningarna för den allmänna dricksvattenförsörjningen bl.a. genom att kompetens försvinner och finansieringsunderlaget minskar.

Enligt vad som framgår av utredningen saknar många kommuner en tidsplan för förnyelse- och underhållsåtgärder för de allmänna vattenförsörjningsanläggningarna. Behovet av underhållsåtgärder och av att öka förnyelsetakten, tillsammans med förväntade samhälls- och befolkningsförändringar och påverkan från klimatförändringar, gör att det därför bör införas ett krav i vattentjänstlagen på att det ska finnas en sådan plan. Enligt *Skövde kommun* kräver lagstiftningen redan i dag att det finns en plan för förnyelse och underhåll. Regeringen kan dock konstatera att något sådant krav inte ställs uttryckligen i vattentjänstlagen.

Med förnyelse menas ett planlagt utbyte av hela eller del av anläggningen som ger anläggningen ett ökat ekonomiskt värde och innebär en investering i ökad kvalitet eller kapacitet. Underhåll är åtgärder för att bibehålla anläggningens funktion och egenskaper så att den kan användas på ett mer ändamålsenligt sätt under anläggningens nyttjandeperiod. Ansvar för förnyelse och underhåll täcker således såväl att bibehålla som att ersätta en anläggning och i det samlade ansvaret för förnyelse och underhåll ingår även att ansvara för behovet av utbyggnad och nya investeringar.

Planen bör redovisa nuvarande förhållanden och en strategi för planerade bevarandeåtgärder och nyinvesteringar på kort och lång sikt med beaktande av förändringar i omvärldsfaktorer. Huvudmannen är enligt definitionen i 2 § vattentjänstlagen ägaren av en allmän va-anläggning och är således den som har rådighet över anläggningen. Skyldigheten att se till att det finns en förnyelse- och underhållsplan bör därför, som utredningen föreslagit, ligga på huvudmannen.

Planen kan ingå som underlag för beslut om taxeföreskrifter

Taxeföreskrifterna med grunderna för avgiftsuttaget ska för den allmänna va-verksamheten i en kommun alltid beslutas av kommunen, oavsett vem eller vilka som är huvudmän för anläggningarna. Som underlag för kommunens föreskrifter om va-taxa utarbetar huvudmannen ett underlag med redovisning av beräknade självkostnader, dvs. de kostnader som är nödvändiga för att ordna och driva anläggningen och som således får täckas av avgifter enligt med 30 § vattentjänstlagen.

För att kunna utgöra ett relevant beslutsunderlag för kommunens taxebeslut bör planen även innehålla kostnadsbedömningar av planerade förnyelse- och underhållsåtgärder. Utredningen har föreslagit ett konkret krav på att planen för förnyelse och underhåll ska ingå i underlaget för kommunens beslut om va-taxa. Vattentjänstlagen innehåller inga krav på beslutsunderlag. Regeringen finner inte skäl att införa ett sådant krav när det gäller förnyelse- och underhållsplanen.

Genom att planeringen görs även på medellång och lång sikt så skapar planen förutsättningar för ett långsiktigt och strukturerat arbetssätt och kan även tydliggöra större förnyelse- och underhållsbehov som stöd för politiska beslut om erforderlig taxa och investeringsramar. Planen möjliggör därför även att taxan blir förutsägbar och karaktäriseras av mer långsiktigt och planerad förändring, snarare än av kortsiktiga justeringar.

Regeringen anser att det stöd som en förnyelse- och underhållsplan skulle ge i planeringen är särskilt angeläget för mindre kommuner. I en

mindre kommun kan arbetet med att ta fram åtminstone den första förnyelse- och underhållsplanen, om sådan saknas sedan tidigare, med fördel göras i samarbete med angränsande kommuner. Regeringen menar att ett sådant samarbete i många fall kommer att leda till att man även i nästa steg, när det gäller att göra de konkreta åtgärderna, hittar samarbetsvinster. Att effektivisera arbetet på detta sätt är angeläget för resurssvaga kommuner med i många fall vikande taxe- och skatteunderlag.

Flera remissinstanser har påpekat att kostnaderna för förnyelse och underhåll är betydande och att de har underskattats av utredaren. Regeringen anser att det inte är kravet på själva förnyelse- och underhållsplanen som leder till ökade kostnader. Tvärtom anser regeringen att kommunerna genom bättre planeringsunderlag enklare kan hushålla med de resurser som finns. Utan en välutvecklad plan finns risken att man låter förnyelse- och underhållsarbetet bli helt händelsestyrt. Ett exempel på detta skulle kunna vara att en anläggning går sönder och akut renoveras. Vid ett senare tillfälle konstaterar man att om man haft tid att göra en ordentlig analys så hade det bästa och mest ekonomiska egentligen varit att lägga ner anläggningen. Ingen verksamhet har obegränsat med resurser och en långsiktig planering ger också möjlighet för kommunen att ta ställning till vilka prioriteringar som ska göras.

Några remissinstanser har väckt frågan om behov av statligt stöd. Regeringen konstaterar att EU-lagstiftningens krav på kostnadstäckning för vattentjänster inte ger utrymme för stöd i form av statlig finansiering.

Efterfrågan som drivkraft och hänsyn till lokala förutsättningar

Planeringsunderlaget kommer att efterfrågas av såväl enskilda fastighetsägare som beslutande myndigheter vilket regeringen i likhet med utredningen bedömer som tillräcklig drivkraft. Det bör således, i ett första skede, inte vara nödvändigt att låta kravet på en förnyelse- och underhållsplan omfattas av tillsyn eller periodisk besiktning, vilket några remissinstanser efterfrågat.

Krav på lägsta förnyelsetakt har lyfts av *Kalmar kommun*. *SKL* konstaterar i sitt yttrande att det är viktigare att ha en långsiktig förnyelseplanering utifrån behov än att fokusera enbart på en viss förnyelsetakt eftersom åldern på vattenrören inte i sig säger något om behovet av att byta ut dem. Regeringen instämmer i detta och bedömer, liksom utredningen, att ett krav på förnyelsetakt inte tar tillräcklig hänsyn till skillnaderna i lokala förutsättningar.

Kravets avgränsning till vattenförsörjning hindrar inte en vidare omfattning av kommunernas planering

En planering av förnyelse och underhåll för avloppssystemet samtidigt med planeringen för vattenförsörjningssystemet kan innebära en samordningsvinst för kommunerna. Några remissinstanser har också föreslagit att alla vattentjänster, dvs. även avlopp eller åtminstone även spillvatten, ska omfattas av kravet på en förnyelse- och underhållsplan. Andra remissinstanser har föreslagit att vattensystemet differentieras utifrån

användningsområde. Regeringen har dock inte något berett underlag för att kunna bedöma och ta ställning till dessa förslag.

Havs- och vattenmyndighetens Vägledning för kommunal VA-planering – för hållbar VA-försörjning och god vattenstatus är framtagen för att underlätta för kommunernas planering för en trygg och hållbar vaförsörjning. Boverket har utarbetat en vägledning i fråga om krav på installationer och material som används i dricksvattenanläggningar. Boverket håller även på att, i samverkan med andra myndigheter och SKL, ta fram ytterligare vägledning på dricksvattenområdet. Regeringen avvaktar detta arbeten för bedömning av om det finns behov av ytterligare vägledning för förnyelse- och underhållsplanering av dricksvatteninfrastrukturen.

7 Förbättrad samverkan om vattenförsörjningen mellan kommunerna

Regeringens förslag: I vattentjänstlagen ska det införas en bestämmelse om att kommunen ska ta tillvara möjligheter att samverka med andra kommuner om vattenförsörjningen.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser stödjer förslaget, bl.a. Botkyrka kommun, Kalmar kommun, Karlstads kommun, Kristianstads kommun, Skara kommun, Skellefteå kommun, Göteborgsregionens kommunalförbund, Statskontoret, Stockholms läns landsting, SKL, Svenskt Vatten och Varim branschorganisation.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län anser inte att förslaget är tillräckligt för att uppnå någon betydande förändring. *Stockholms Stad* och *Kommunförbundet Stockholms län* ser behov av tvingande åtgärder vid bristande samverkan. *Länsstyrelsen i Västerbottens län* och *Örebro kommun* vill se ett förtydligande av förslaget och av vad det innebär.

Länsstyrelsen i Västernorrland och *Umeå kommun* framhåller vikten av förbättrade förutsättningar för samverkan och hur samverkan ska ske. Även *Luleå tekniska universitet* anser att det är oklart hur lagkravet ska genomföras och menar att regionala styrmedel behöver utvecklas för att små kommuner ska kunna samverka med stora i större utsträckning än i dag.

Bjurholms kommun och *Vännäs kommun* avstyrker att samverkan ska lagstyras och menar att bättre resultat nås på frivillig väg

Luleå tekniska universitet påpekar att 90 procent av all kommunal vaverksamhet bedrivs i sådan form att alla vattentjänster ingår och menar därför att en samordning enbart för dricksvattenförsörjning inte är genomförbar utan måste även beröra andra vattentjänster.

Länsstyrelsen i Skånes län föreslår att kravet att ta tillvara möjlighet att samverka ska omfattas av tillsyn.

SKL anser att möjligheterna för avtalssamverkan mellan kommuner måste förstärkas genom en generell öppning i kommunallagen. *Sydvatten*

efterfrågar förslag om hur kommunerna, regeringsformen beaktat, ska kunna bilda kommungemensamma va-kollektiv genom frivillig överenskommelse.

Skälen för regeringens förslag: Den betydande variationen i naturgivna, tekniska och kompetensmässiga förutsättningar mellan landets kommuner och huvudmän utgör en påtaglig utmaning för dagens och morgondagens dricksvattenförsörjning. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att mellankommunal samverkan behöver öka och utvecklas för att åstadkomma skalfördelar och ge ekonomiska, tekniska och kompetensmässiga förutsättningar, stabilitet och hållbarhet i fråga om dricksvattenförsörjningen. Samverkan kan ske i olika former, t.ex. genom kommunförbund, gemensam nämnd, kommunala bolag, avtal eller nätverk, och omfatta utbyte av personella och andra resurser och information. Det kan t.ex. avse fysiska lösningar, som gemensamt utnyttjande av vatten- och reservtäckter, vattenverk och sammankopplade ledningsnät. Det kan även avse t.ex. kompetenssamverkan, skyddsarbete, krisberedskap och nödvattenlösningar. I sammanhanget kan nämnas att enligt 57 § lagen om allmänna vattentjänster får en kommun idag sköta driften av en allmän va-anläggning i andra kommuner.

Den kommunala självstyrelsen är grundlagsskyddad och får inte inskränkas mer än vad som är nödvändigt för att uppnå de ändamål som har motiverat inskränkningen. Ett exempel på när en inskränkning i den kommunala självstyrelsen har ansetts motiverad finns i regleringen av samverkan avseende räddningstjänst. I 3 kap. 1 och 7 §§ lagen (2003:778) om skydd mot olyckor föreskrivs att kommunerna ska ta tillvara möjligheten att utnyttja varandras resurser för förebyggande verksamhet och för räddningstjänst. Även i 2 § lagen (1977:439) om kommunal energiplanering betonas kommunens skyldigheter att samverka med andra kommuner och intressenter. Hälsokraven på livsmedlet dricksvatten och nödvändigheten av att möta dricksvattenföreskrifternas krav och långsiktigt bevara förutsättningarna för en ändamålsenlig produktion och distribution av dricksvatten ställer stora och likformiga krav på samtliga landets kommuner. Det står då klart att inte minst många av landets små kommuner kan stå inför betydande utmaningar. Senare års forskning kring mindre och mellanstora kommuners förutsättningar att möta framtidsutmaningarna inom dricksvattenområdet talar här för nödvändigheten av ökad samverkan över kommungränserna.

Regeringen föreslår mot denna bakgrund att det i vattentjänstlagen regleras att kommunen ska ta tillvara möjligheterna att samverka med andra kommuner. Genom en sådan förtydligande reglering betonas vikten av ökad samverkan. Formerna för och omfattningen av samverkan bestäms av kommunerna själva. Det kan här noteras att kommunutredningens förslag om en generell möjlighet till kommunal avtalsamverkan för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

Några remissinstanser vill se ett skarpare krav på samverkan. En reglering som innebär att samverkan med andra kommuner ska vara obligatorisk skulle dock inskränka kommunernas möjligheter att själva välja lämpliga vägar att möta befintliga och framtida utmaningar. Enligt regeringens mening bör det vara tillräckligt att kommunen ska ta tillvara möjligheten till samverkan. Regeringen bedömer därför att det inte ska

ställas skarpare krav och ser inte heller behov att låta kravet omfattas av tillsyn.

Förslag från några av remissinstanserna att även avloppssystem ska omfattas av kravet saknar beredningsunderlag. Detta gäller även frågan om kommungemensamma va-kollektiv.

8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

8.1 Lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

Regeringens förslag: Lagändringarna ska i fråga om 50 a § träda i kraft den 1 augusti 2019 och i övrigt den 1 augusti 2018.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2018 men att bestämmelsen i 50 a § ska börja tillämpas först den 1 januari 2019

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig särskilt i fråga om ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag: Lagändringarna bör träda i kraft så snart som möjligt. För att ge mindre aktörer möjlighet att anpassa sig till det nya kravet på förnyelse- och underhållsplan bör bestämmelsen om detta dock träda i kraft först den 1 augusti 2019.

8.2 Lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)

Regeringens förslag: Lagändringarna ska träda i kraft den 1 augusti 2018.

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att lagändringen ska träda i kraft den 1 januari 2018.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har yttrat sig särskilt i fråga om ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag: Ändringarna syftar till att underlätta för Sverige att fullgöra sina åtaganden om offentliggörande och rapportering av dricksvattenkvalitet till Europeiska kommissionen. Lagändringen bör därför träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen gör bedömningen att lagändringen bör träda i kraft den 1 augusti 2018.

9 Konsekvenser

Vilka berörs av förslagen?

Förslaget om bemyndigande i livsmedelslagen innebär att föreskrifter kan meddelas om inhämtande av uppgifter som rör dricksvattenkvalitet från producenter och tillhandahållare som producerar dricksvatten från sådana allmänna dricksvattenanläggningar som omfattas av vattentjänstlagen. En allmän dricksvattenanläggning definieras som en vattenanläggning över vilken en kommun har ett rättsligt bestämmande inflytande och som har ordnats och används för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt vattentjänstlagen. Kommunen ska ha rådighet över anläggningen, va-taxan och investeringar oavsett om driften av anläggningen sker i kommunal regi, kommunalförbund, kommunalt bolag eller annan privat aktör. Livsmedelsverket föreslås även ges rätt att förelägga producenter och tillhandahållare om uppgiftsskyldigheten inte följs. De föreslagna ändringarna i livsmedelslagen har till syfte att underlätta för Sverige att fullgöra sin skyldighet att offentliggöra och rapportera uppgifter om dricksvattenkvalitet till EU. De som berörs av förslagen är Livsmedelsverket, som ska meddela föreskrifter om kraven, och producenter och tillhandahållare av dricksvatten som kraven riktar sig till. De kan vara kommunala förvaltningar, kommunala bolag eller kommunalförbund och i vissa fall privata aktörer.

Regeringens förslag om att det i vattentjänstlagen införs krav på förnyelse- och underhållsplaner har som målsättning att skapa förutsättningar för ett kostnadseffektivt och långsiktigt förnyelse- och underhållsarbete för vattenverk, ledningsnät och annan infrastruktur för dricksvattenförsörjning. Förslaget innebär att det ställs krav på huvudmannen att se till att det finns en förnyelse- och underhållsplan av anläggningar som används för vattenförsörjning. En huvudman kan vara kommunal förvaltning, kommunalförbund eller kommunalt bolag. Även kommunen i sig kan beröras av kravet eftersom planerna kan ingå i underlaget för beslut om kommunens föreskrifter om va-taxan. Indirekt berörs även vakkollektivet.

Regeringens förslag om att kommunerna ska ta tillvara möjligheterna att samverka med andra kommuner avseende vattenförsörjningen kan avse såväl fysiska lösningar, som vattentäkter, vattenverk och sammankopplade ledningar, som kompetenssamverkan eller samarbete kring krisberedskapsfrågor och nödvattenlösningar. Formen för samverkan bestämmer kommunerna själva. På så sätt kan, utöver kommuner, kommunförbund och kommunala bolag och eventuella privata aktörer som är verksamma inom dricksvattenförsörjningen komma att beröras.

Kommunerna och förslaget om bemyndigande avseende rapporteringskrav

De kommunala förvaltningar eller kommunalförbund som är producenter eller tillhandahållare av dricksvatten berörs av förslaget om bemyndigandet avseende rapporteringskrav. Två tredjedelar av landets kommuner hanterar sin dricksvattenförsörjning i egen förvaltning.

Dricksvattendirektivet ställer krav på att medlemsstaterna var tredje år ska offentliggöra en rapport om kvaliteten på dricksvattnet och över-

lämna denna till Europeiska kommissionen. I rapporten ska ingå uppgifter om analysresultat, vattentäkter som omfattas av undantag från kvalitetskraven samt uppgifter om vilka vattentäkter som inte uppfyller kraven. Uppgifter om vattentäkter som inte uppfyller kraven avser orsak, åtgärd och tidsåtgång för korrigerande åtgärder för att uppfylla dricksvattendirektivets kvalitetskrav. Många producenter och tillhandahållare av dricksvatten har hittills, via anlidade laboratorier, frivilligt rapporterat data om dricksvattenkvalitet. Den frivilliga rapporteringen till Livsmedelsverket har inte i alla delar fungerat tillfredställande. Orsaken är att uppgifter om bristande efterlevnad av direktivet och vidtagna korrigerande åtgärder för att uppfylla kvalitetskraven inte rapporteras in av laboratorerna i det frivilliga systemet, eftersom det är uppgifter som endast den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten har tillgång till. För att få in uppgifterna har Livsmedelsverket därför skickat ut särskilda förfrågningar till producenter och tillhandahållare av dricksvatten. I flera fall har den efterfrågade informationen inte lämnats. Avsikten är att rapporteringen nu ska bli obligatorisk för större allmänna dricksvattenanläggningar.

I Sverige finns ungefär 5 300 dricksvattenanläggningar som omfattas av dricksvattenföreskrifterna (enligt myndighetsrapporteringen från kontrollmyndigheterna). Av dricksvattenanläggningarna är cirka 1 850 allmänna och cirka 3 500 övriga, offentliga eller kommersiella, anläggningar. Cirka 250 dricksvattenanläggningar är av sådan storlek att de omfattas av kraven på rapportering i dricksvattendirektivet, dvs. i genomsnitt tillhandahåller mer än 1 000 kubikmeter per dag eller berör minst 5 000 personer.

Rapporteringen av data bedöms inte som tidskrävande, eftersom hanteringen vanligtvis är automatiserad och väl strukturerad. Information vid konstaterade kvalitetsbrister kan ta mer tid i anspråk. Uppgifterna finns dock redan hos producenter och tillhandahållare av dricksvatten, eftersom det i dricksvattenföreskrifterna ställs krav på större aktörer att sammanställa och utvärdera data om dricksvattnets kvalitet. Alla producenter och tillhandahållare av dricksvatten ska vidare genomföra undersökningar av dricksvattnets kvalitet samt vid avvikelser utreda orsaker till varför kraven inte uppfylls och vidta nödvändiga åtgärder för att uppfylla dem. Kravet på rapporteringsskyldighet avser således endast uppgifter som producenter och tillhandahållare av dricksvatten redan har tillgång till. Livsmedelsverket genomför för närvarande ett arbete med att förenkla rapportering från de anläggningar som försörjer fler än 5 000 personer. Denna förenkling av rapporteringen kommer medverka till att en obligatorisk rapportering inte innebär någon märkbar ökad administrativ börda för kommunerna. De förväntade administrativa kostnaderna av förslaget bedöms därmed vara av marginell betydelse. Eventuella kostnadsökningar kan finansieras via va-taxan.

Ett bemyndigande av det slag som föreslås i livsmedelslagen innebär en inskränkning i det kommunala självstyret (jfr 14 kap. 3 § regeringsformen), eftersom kommunerna i egenskap av producent och tillhandahållare av dricksvatten får ett nytt åliggande att rapportera in uppgifter som rör dricksvattenkvalitet till Livsmedelsverket. Förslaget syftar till att underlätta för Sverige att uppfylla sina åtaganden enligt EU:s regelverk. Regeringen anser därför att den inskränkning i den kommunala själv-

styrelsen som föreslås genom obligatorisk rapportering inte går längre än vad som är nödvändigt med hänsyn till vikten av att säkerställa skyldigheterna att offentliggöra och rapportera uppgifter om dricksvattenkvalitet enligt EU-rätten.

Kommunerna och förslaget om krav på förnyelse- och underhållsplaner

Kravet på förnyelse- och underhållsplaner berör främst kommunerna i deras egenskap av huvudmän. Bedömningar av situationen för allmänna anläggningar för dricksvattenförsörjning kan göras utifrån olika variabler, som ekonomisk framförhållning, tillgång till förnyelseplan, anläggningars status och förnyelsetakt. Enligt vad som framgår av utredningen bedöms drygt 80 procent av kommunerna inte uppfylla god status i ett eller flera av dessa avseenden och 57 procent av landets kommuner konstateras sakna planer med tidssatta åtgärder. Att ta fram en förnyelseplan beräknas av utredningen för varje kommun ta 0,25–0,5 årsarbetskraft i anspråk och att ta fram en underhållsplan uppskattas till något mindre arbetsinsats. En genomsnittlig årlig lönekostnad för kommunen med denna typ av arbetsuppgifter uppskattas till cirka 600 000 kronor. Utredningen uppskattar den sammantagna kostnaden för att utarbeta förnyelse- och underhållsplaner till cirka 35 miljoner kronor. Framtagandet av planen för förnyelse och underhåll av allmänna anläggningar för vattenförsörjning är nödvändigt för att möta behovet av det framtida ordnandet och driften av anläggningen. Vattentjänstlagen bygger på och möjliggör att huvudmannen genom avgiftsuttag kan få full kostnadstäckning från användarna för ordnande och drift av allmänna vatanläggningar. Förslaget innebär därmed att kommunen inte behöver drabbas av ytterligare kostnader utan att få ersättning för dem.

Kommunerna berörs även av kravet när de ska föreskriva om va-taxa. Planerna utgör ett stöd för dem att besluta om taxan. Planerna är även ett sätt att säkerställa att huvudmannen sköter sina åtaganden avseende förnyelse och underhåll.

Förslaget kan anses ha betydelse för den kommunala självstyrelsen eftersom det i dagsläget står kommunerna fritt att bestämma om de ska ha denna typ av planer eller inte. Regeringen instämmer i utredningens bedömning att inskränkningen inte går utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Ett uppdaterat planeringsunderlag ökar förutsättningarna för ett mer driftsäkert och effektivt kommunalt åtagande. Kommuner med betydande exploateringsgrad kan i de fall de redan har omfattande va-kollektiv lättare planera för de kostnader som krävs för utveckling av reinvestering och underhåll. Problem och sårbarheter att utveckla infrastruktur i enlighet med utredningens förslag kan inte entydigt knytas till mindre kommuner, utan kan snarare relateras till geografiskt läge och andra geografiska förutsättningar. Små kommuner har dock visat sig ha större svårigheter då det gäller kompetensförsörjning och utvecklingsfrågor.

Kommunerna och förslaget om mellankommunal samverkan

Förslaget om att möjligheter till mellankommunal samverkan ska tillvaratas innebär att kommuner i ökad grad behöver undersöka förutsättningar för samverkan och hur den i så fall kan utformas. Det kan leda till

skalfördelar och bättre ekonomiska, tekniska och kompetensmässiga förutsättningar, stabilitet och långsiktighet. Cirka två tredjedelar av landets kommuner hanterar dricksvattenfrågorna inom egen förvaltningsorganisation, i egen regi. Ett femtiotal kommuner bedriver va-verksamhet i form av flerågt samarbete, interkommunalt bolag eller kommunalförbund. Samverkan kan leda till ökad effektivitet och minskade kostnader, men även till ökade kostnader i den mån ambitionsnivån behöver höjas. Nödvändiga kostnader kan tas ut via va-taxan. Eftersom regleringen innebär att möjligheter till samverkan ska tillvaratas, är bedömningen att inskränkningen i den kommunala självstyrelsen inte går utöver vad som är nödvändigt. Bestämmelsen innebär att kommunerna ska samverka med varandra i fråga om vattenförsörjning i de fall sådana möjligheter finns. Formerna för samverkan bestäms av kommunerna själva. Det är viktigt att samverkansfrågorna inom dricksvattenförsörjningen på detta sätt ges ökat incitament och inte endast görs beroende av det för dagen rådande samverkansintresset.

Kommunala bolag och privata dricksvattenaktörer

De företag som berörs av förslagen i denna lagrådsremiss är främst kommunala bolag. Enligt vad som framkommit i utredningen finns det 2 kommunala bolag som är verksamma inom enbart dricksvattenområdet. Ytterligare 12 bolag är verksamma både inom vatten- och avloppsverksamheter. Bolagens storlek varierar kraftigt från verksamheter som spänner över 14 kommuner (Sydvatten AB) till bolag som verkar i 2 kommuner (Helsing Vatten AB). Det finns även möjlighet för huvudmannen att upplåta driften av va-anläggningen till någon annan aktör. Som exempel kan nämnas att Norrtälje kommun anlitar ett privat bolag för drift och underhåll av sina va-anläggningar. Det kan även förekomma att drift och underhåll sköts av en privat aktör i mer begränsad omfattning. Uppgifter om i vilken mån det sker saknas dock.

Kommunala bolag som producerar eller tillhandahåller dricksvatten berörs av förslaget om bemyndigande avseende rapporteringskrav, se avsnittet om kommuner ovan. I den mån privata aktörer producerar och tillhandahåller dricksvatten kan även de beröras av förslaget.

Kravet på förnyelse- och underhållsplaner berör de kommunala bolag som är huvudmän. De kommunala bolagen bedöms ofta representera en i teknik- och kompetenshänseende professionell och därmed relativt sett framstående typ av va-aktörer. Ett drygt femtiotal kommuner bedriver va-verksamheten som ett flerågt samarbete, interkommunalt bolag eller kommunalförbund. En rad enskilda kommuner har bolagiserat sin verksamhet. Förnyelse- och underhållsplaner utgör där ofta en naturlig grund för den löpande verksamheten. Förslaget om krav på förnyelse- och underhållsplan bedöms inte påtagligt komma att påverka de kommunala bolagens verksamhet. Huvudmannen har möjlighet att upplåta driften och underhåll av anläggningen till privat aktör. Denne kan komma att bli berörd av plankravet.

Kommunala bolag med ansvar för dricksvattenförsörjning berörs av förslaget om mellankommunal samverkan. Kommunala bolag ägs inte sällan av flera olika kommuner, och är då resultatet av ett samverkansarbete. Antalet kommunala bolag kan därför komma att öka som en följd

av utredningens förslag. Detta bedöms innebära avsevärda nyttoeffekter och ge ökad kostnadseffektivitet i dricksvattenförsörjningen. Samverkan kan också ske genom samordnad leverans av dricksvatten utan gemensamt ägande.

Livsmedelsverket

Förslaget om bemyndigande till Livsmedelsverket att föreskriva om uppgiftsskyldighet av dricksvattenkvalitet för EU-rapportering innebär att Livsmedelsverket ska utarbeta sådana föreskrifter. Uppgiften ska göras en gång och är av begränsad omfattning och bedöms motsvara högst 0,02 årsarbetskraft eller cirka 20 000 kronor. Förändringen kan därför finansieras inom befintlig anslagsram. Föreskrifterna kan då de trätt i kraft underlätta arbetet med rapportering av kvalitetsdata vid tappkranen till EU. Det finns inga behov av särskilda informationsinsatser. Behovet av det uppkommer först när Livsmedelsverket tagit fram föreskrifter på området.

Befogenheten att förelägga producenter och tillhandahållare av dricksvatten att följa uppgiftsskyldigheten innebär att Livsmedelsverket får en ny uppgift och därmed en viss ökad administrativ belastning. Den nya uppgiften bör endast medföra marginellt ökade kostnader, vilka ska finansieras inom befintlig ram.

Domstolarna

Livsmedelsverket ges möjlighet att förelägga den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten att lämna uppgifter. Det bedöms inte leda till att förelägganden överklagas till allmän förvaltningsdomstol i någon större omfattning. Domstolarnas merkostnader till följd av detta bedöms därför som marginella.

Konsumenterna

Förslaget om bemyndigande att rapportera dricksvattenkvalitet bidrar till att säkerställa kvaliteten och fullständigheten i den rapport om kvaliteten på dricksvattnet som medlemsstaterna ska offentliggöra vart tredje år. Det ökar således tillförlitligheten i rapporteringen samt ger utrymme för förbättrad nationell överblick och information till konsumenterna.

Konsumenterna berörs av kravet på förnyelse- och underhållsplaner och kan med lagförslaget tillförsäkras ökad insyn och bättre förutsättningar att delta i den diskussion som förs kring erforderligt förnyelse- och underhållsarbete. En god planering kan också motverka en ojämn utveckling av va-taxan, vilket bedöms vara till fördel för konsumenterna. Den avgörande samhällsekonomiska nyttan med förnyelse- och underhållsplaner är dock den minskning av hälsorisker som kan ske för kollektivet. En god planering håller nere skador i infrastrukturen, minskar riskerna för inläckage av föroreningar och bidrar till att dricksvattenföreskrifternas hälsokrav kan upprätthållas.

Förslaget om att möjligheter till mellankommunal samverkan ska beaktas kan öka förutsättningarna för mellankommunala och mer regionala lösningar som gagnar förmåga, effektivitet och säkerhet i dricksvattenförsörjningen. Ytterst bidrar det till ett säkrare dricksvatten för konsumenterna. Samverkan kan leda till effektivisering och minskade

kostnader, men även till ökade kostnader i de fall där ambitionsnivån behöver utvecklas. Nyttan av att kunna dricka allmänt vatten utan risk för att drabbas av hälsoproblem kan uppfattas som naturlig, men kan inte långsiktigt tas för given. Rent och hälsosamt dricksvatten ses av OECD som en mänsklig rättighet.

Miljön

Långsiktig planering och god framförhållning i upphandling och genomförandefaser ger möjligheter att hålla distributionssystemets kostnader och vattenläckage på rimliga nivåer. Det ger förutsättningar att hushålla med råvattenresurser och att på ett konsekvent sätt arbeta med miljöaspekter i upphandlingsarbetet.

Förslaget om att beakta möjligheter till mellankommunal samverkan kan leda till att allt fler aktörer uppnår en för dricksvattenförsörjningen kritisk massa när det gäller kompetens, tekniska och ekonomiska förutsättningar. Det kan leda till en mer kvalitetssäkrad och säker dricksvattenförsörjning i landet, vilket även kan gagna miljön, t.ex. i fråga om skydd av täkter och krisberedskap.

Konsekvenser i övrigt

Förslagen bedöms inte leda till några påtagliga konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, sysselsättning i olika delar av landet, jämställdheten mellan kvinnor och män eller möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

10 Författningskommentar

10.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

6 a §

Kommunen ska ta tillvara möjligheter att samverka med andra kommuner när det gäller vattenförsörjning.

Paragrafen är ny. Bestämmelsen innebär att kommuner ska tillvarata möjligheter att samverka i fråga om vattenförsörjning. Syftet är att samverkan ska ske i de fall det är möjligt för att t.ex. öka kvalitet och leveransförmåga i vattenförsörjningen, möta tillkommande utmaningar och öka kostnadseffektiviteten. Samverkan kan gälla fysiska lösningar, som gemensamt utnyttjande av vatten- och reservtäkter, vattenverk och sammankopplade ledningar. Det kan även gälla t.ex. kompetenssamverkan, skyddsarbete, krisberedskap och nödvattenlösningar. Lämplig samverkansform, innehåll och omfattningen bestäms av kommunerna själva.

Förslaget behandlas i avsnitt 7.

50 a §

Huvudmannen ska se till att det finns en plan för förnyelse och underhåll av de anläggningar som används för vattenförsörjning.

Paragrafen är ny. Bestämmelsen innebär att huvudmannen ska se till att det finns en förnyelse- och underhållsplan för anläggningar som används för att uppfylla kommunens skyldighet i fråga om vattenförsörjning. Förnyelse är synonymt med ersättningsinvestering. Med underhåll menas bibehållande åtgärder som till skillnad mot förnyelse inte medför någon ökning i kvalitet eller kapacitet. Det samlade behovet av förnyelse och underhåll omfattar även ansvar för nyinvestering. I planen kan därför även inkluderas de behov som finns av utbyggnad och investeringar i nya verksamhetsområden. En förnyelse- och underhållsplan kan omfatta det strategiska förnyelse- och underhållsbehovet på längre sikt och om möjligt gärna ha ett 10–20 årsperspektiv. På kortare sikt kan planen innehålla konkreta och kostnadsmässigt beskrivna åtgärder. Planen kan också spegla produktions- och distributionsanläggningarnas status, förnyelsestrategi och förnyelsetakt och även ange anläggningarnas utvecklingsbehov och behov av nyexploatering. Vidare kan det i planen redovisas omvärldsfaktorer av betydelse, som befolkningsutveckling och klimatpåverkan.

Förslaget behandlas i avsnitt 6.

10.2 Förslaget till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)

10 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten från anläggningar som omfattas av lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster att lämna uppgifter till Livsmedelsverket som rör kvaliteten på dricksvattnet.

Paragrafen är ny. Bestämmelsen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att föreskriva en skyldighet för producenter och tillhandahållare av dricksvatten från anläggningar som omfattas av lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster att till Livsmedelsverket lämna uppgifter som rör kvaliteten på dricksvattnet. Med stöd av bemyndigandet kan föreskrifter meddelas om skyldighet för producenter och tillhandahållare att till Livsmedelsverket lämna de uppgifter som behövs för offentliggörande och rapportering om kvaliteten på dricksvattnet enligt artikel 13 i dricksvattendirektivet. Med stöd av bemyndigandet kan föreskrifter även meddelas om skyldighet för dessa aktörer att vid behov lämna uppgifter om resultaten av övervakningen av andra allmänna dricksvattenanläggningar som omfattas av dricksvattendirektivet, men för vilka skyldigheten att utarbeta rapporter enligt artikel 13 i dricksvattendirektivet inte gäller. Avsikten är att underlätta för Sverige att fullgöra sin rapportering till EU.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.

10 b §

Om den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten inte lämnar de uppgifter som krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 10 a §, får Livsmedelsverket förelägga honom eller henne att inom viss tid fullgöra denna skyldighet.

Paragrafen är ny. Bestämmelsen ger Livsmedelsverket rätt att förelägga en producent eller en tillhandahållare av dricksvatten som inte lämnar de uppgifter som krävs enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av bemyndigandet i 10 a § att fullgöra denna skyldighet. Bemyndigandet gäller alltså uppgifter som behöver rapporteras för att uppfylla dricksvattendirektivets krav på utarbetande av rapporter samt andra uppgifter om dricksvattenkvalitet som kommissionen begär in med stöd av EU-fördraget. Rapporteringen för att uppfylla dricksvattendirektivets krav på utarbetande av rapporter gäller uppgifter om analysresultat, vattentäkter som omfattas av undantag från kvalitetskraven samt uppgifter om vilka vattentäkter som inte uppfyller kraven. Uppgifter om vattentäkter som inte uppfyller kraven inbegriper uppgifter om orsak, åtgärd och tidsåtgång för korrigerande åtgärder för att uppfylla dricksvattendirektivets kvalitetskrav. Förelägganden med stöd av bestämmelsen kan enligt 32 § livsmedelslagen överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Förslaget behandlas i avsnitt 5.

Sammanfattning av betänkandet En trygg dricksvattenförsörjning (SOU 2016:32)

I betänkandet görs en genomgång av dricksvattenområdet, från råvatten till tappkran, för allmänt dricksvatten. Syftet med utredningen var att identifiera nuvarande och potentiella utmaningar för en säker dricksvattenförsörjning på kort och lång sikt. Utredningen beaktade särskilt klimatförändringarnas betydelse och de krav på anpassningar och förändrade förhållningssätt som kan behövas för dricksvattenfrågorna och lämnade i betänkandet en rad förslag avsedda att tillgodose behovet av ett strategiskt arbetssätt, ökad samverkan och nödvändiga krav på dricksvattenförsörjningen.

I betänkandet föreslås ändringar i livsmedelslagen (2006:804) i syfte att underlätta rapporteringen till EU av dricksvattenkvalitet enligt rådets direktiv 97/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten (dricksvattendirektivet). Livsmedelsverket föreslås få bemyndigande att föreskriva att större allmänna producenter och distributörer av dricksvatten årligen ska rapportera uppgifter om dricksvattenkvalitet vid tappkran till verket. Livsmedelsverket ska även få rätt att meddela förelägganden i anslutning till rapporteringsskyldigheten. Sådana förelägganden ska inte kunna förenas med vite.

Vidare föreslås ändringar i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (vattentjänstlagen) i syfte att dels skapa bättre förutsättningar för förnyelse och underhåll av infrastrukturen för dricksvattendistribution, dels öka och utveckla den mellankommunala samverkan för att uppnå skalfördelar och ge ekonomiska, tekniska och kompetensmässiga förutsättningar, stabilitet och hållbarhet i dricksvattenförsörjningen. De föreslagna ändringarna i vattentjänstlagen innebär att det införs en skyldighet för huvudmannen att se till att det finns en förnyelse- och underhållsplan för anläggningar som används för vattenförsörjning och att planen ska ingå i underlaget till kommunen för dess beslut om föreskrifter för vattaxa. Ändringarna innebär vidare att det införs en skyldighet för kommunerna att ta tillvara möjligheterna att samverka med andra kommuner i fråga om vattenförsörjning.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2018. Bestämelsen om krav på förnyelse- och underhållsplan föreslås tillämpas först den 1 januari 2019.

Förslag till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

dels att 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 6 a och 50 a §§, och närmast före 6 a och 50 a §§ två nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

I denna lag avses med

vattenförsörjning: tillhandahållande av vatten som är lämpligt för normal hushållsanvändning, *vattenförsörjning*: säkerställt tillhandahållande av vatten som är lämpligt för normal hushållsanvändning,

avlopp: bortledning av dagvatten och dränvatten från ett område med samlad bebyggelse eller från en begravningsplats, bortledning av spillvatten eller bortledning av vatten som har använts för kylning,

vattentjänster: vattenförsörjning och avlopp (va),

va-anläggning: en anläggning som har till ändamål att tillgodose behov av vattentjänster för bostadshus eller annan bebyggelse,

allmän va-anläggning: en va-anläggning över vilken en kommun har ett rättsligt bestämmande inflytande och som har ordnats och används för att uppfylla kommunens skyldigheter enligt denna lag,

enskild anläggning: en va-anläggning eller annan anordning för vattenförsörjning eller avlopp som inte är eller ingår i en allmän va-anläggning,

verksamhetsområde: det geografiska område inom vilket en eller flera vattentjänster har ordnats eller ska ordnas genom en allmän va-anläggning,

huvudman: den som äger en allmän va-anläggning,

fastighetsägare: den som äger en fastighet inom en allmän va-anläggnings verksamhetsområde eller innehar sådan fast egendom med tomträtt, ständig besittningsrätt, fideikommissrätt eller på grund av testamentariskt förordnande,

va-installation: ledningar och därmed förbundna anordningar som inte ingår i en allmän va-anläggning men som har ordnats för en eller flera fastigheters vattenförsörjning eller avlopp och är kopplade eller avsedda att kopplas till en allmän va-anläggning,

förbindelsepunkt: gränsen mellan en allmän va-anläggning och en va-installation,

allmän platsmark: mark som i detaljplan enligt plan- och bygglagen (2010:900) redovisas som allmän plats eller, om marken inte omfattas av

detaljplan, väg eller mark som funktionellt och i övrigt motsvarar sådan mark,

anläggningsavgift: engångsavgift för täckande av en kostnad för att ordna en allmän va-anläggning, och

brukningsavgift: periodisk avgift för täckande av drift- och underhållskostnader, kapitalkostnader för investeringar eller andra kostnader för en allmän va-anläggning som inte täcks av en anläggningsavgift.

Samverkan

6 a §

Kommunen ska ta tillvara möjligheter att samverka med andra kommuner avseende vattenförsörjning.

Förnyelse- och underhållsplan

50 a §

Huvudmannen ska se till att det finns en plan för förnyelse och underhåll av de anläggningar som används för vattenförsörjning. Planen ska ingå i underlaget för kommunens föreskrifter om taxan enligt 34 §.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.
  2. Bestämmelsen i 50 a § ska dock tillämpas först den 1 januari 2019.

Förslag till lag om ändring i livsmedelslagen (2006:804)

Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att det i livsmedelslagen (2006:804) ska införas två nya paragrafer, 19 a och 19 b §§, och närmast före 19 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Föreskrifter om förelägganden om rapportering

19 a §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för den som producerar eller tillhandahåller dricksvatten, från sådana anläggningar som i genomsnitt tillhandahåller mer än 1 000 kubikmeter per dygn eller försörjer minst 5 000 personer och som omfattas av lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster, att årligen till Livsmedelsverket lämna de uppgifter som de innehar och som behövs för rapportering om kvaliteten på dricksvattnet enligt rådets direktiv 98/83//EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten¹.

19 b §

Livsmedelsverket får meddela de förelägganden som behövs för att de föreskrifter som har meddelats med stöd av 19 a § ska följas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

¹ EGT L 330, 5.12.1998, s.32 (Celex 31998L0083).

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttrande över betänkandet lämnats av Svea hovrätt, Mark och miljööverdomstolen, Mark och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt, Mark och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt, Domstolsverket, Boverket, Ekonomistyrningsverket, Folkhälsomyndigheten, Generalläkaren (numera Försvarsinspektören för hälsa och miljö), Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet Kemikalieinspektionen, Livsmedelsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Statens geotekniska institut, Statens jordbruksverk, Statens veterinärmedicinska anstalt, Statskontoret, Strålsäkerhetsmyndigheten, Sveriges geologiska undersökning, Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll (SWEDAC), Regelrådet, Totalförsvarets forskningsinstitut, Trafikverket, Verket för innovationssystem (Vinnova), Länsstyrelsen i Gotlands län, Länsstyrelsen i Jämtlands län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Uppsala län, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, tillika vattenmyndigheten Bottenvikens vattendistrikt, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, tillika vattenmyndigheten Bottenhavets vattendistrikt, Länsstyrelsen i Västmanlands län, tillika vattenmyndigheten Norra Östersjöns vattendistrikt, Länsstyrelsen i Kalmar län, tillika vattenmyndigheten Södra Östersjöns vattendistrikt, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, tillika vattenmyndigheten Västerhavets vattendistrikt, Kungl. Tekniska högskolan, Luleå tekniska universitet, Lunds universitet, Sveriges lantbruksuniversitet, Uppsala universitet, Stockholms läns landsting, Bjurholms kommun, Borgholms kommun, Botkyrka kommun, Region Gotland, Gävle kommun, Göteborgs kommun, Härjedalens kommun, Kalmar kommun, Karlstads kommun, Kiruna kommun, Kristianstads kommun, Linköpings kommun, Malmö kommun, Motala Kommun, Pajala kommun, Skellefteå kommun, Skara kommun, Skövde kommun, Stockholms kommun, Tjörns kommun, Uddevalla kommun, Umeå kommun, Uppsala kommun, Vännäs kommun, Västerviks kommun, Växjö kommun, Örebro kommun, Östersunds kommun, Göteborgsregionens kommunalförbund, Kommunförbundet Stockholms län, Lantbrukarnas riksförbund, MittSverige Vatten AB, Norrvatten, Naturskyddsföreningen, Näringslivets regelnämnd, Stockholm vatten AB, Sydsvatten AB, Svenskt vatten, Vatten och miljö i Väst AB, VA SYD, Svenskt växtskydd, Sveriges kommuner och landsting, Varim branschorganisation, Världsnaturfonden WWF.

Yttrande har också inkommit från Föreningen Aktion Rädda Vättern, Gotländska konsumentföreningen medvetna val, Falkenbergs kommun, Härnösands Energi och Miljö AB, Installatörsföretagen, Gästrike vatten AB, Henrik Pelling, Kungl. Vetenskapsakademien, Läkare för miljön, Länsstyrelsen i Kronobergs län, Miljöpartiet de gröna Kungsbacka, Samhällsbyggarna, Sveriges Jordägareförbund, Sydärkes miljöförvaltning, VA-fakta.

Följande remissinstanser har beretts tillfälle att yttra sig men har förklarat att de avstår från att yttra sig eller har inte kommit in med svar:

Klimatanpassningsutredningen, Chalmers tekniska högskola, IVL Svenska Miljöinstitutet, Linköpings universitet, tema miljöförändringar, Lunds tekniska högskola, Mittuniversitetet, Region Skåne, Västra Götalands Regionen, Eda kommun, Falu kommun, Gislaveds kommun, Gnosjö kommun, Grästorps kommun, Härnösands kommun, Järfälla kommun, Jönköpings kommun, Lidköpings kommun, Melleruds kommun, Mörbylånga kommun, Norsjö kommun, Norrtälje kommun, Sollefteå kommun, Sorsele kommun, Torsby kommun, Strömstads kommun, Ulricehamns kommun, Ystads kommun, Älmhults kommun, Kretslopp och vatten Göteborgs stad, Dala Vatten AB, Nordvästra Skånes Vatten och Avlopp AB, Skåne Blekinge vattentjänst AB, Sörmland Vatten och Avfall AB, Östra Smålands Kommunalteknikförbund, Kemisk- Tekniska Leverantörsförbundet, Maskin-entreprenörerna, Norra Dalarnas Vatten och Avfall AB, SP Sveriges Tekniska Forskningsinstitut, Svenskt Friluftsliv, Svenskt Näringsliv, Sveriges Konsumenter, Sweco, Thyréns, Vatten- och miljöbyrån, Veolia Nordic, VVS-fabrikanternas råd, WSP. Bilaga 3